

УДК 378.147.016: 687.01 (043. 3)

О. М. Бусленко,

аспірант

(Київський державний інститут декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука)

byslenskoo@ukr.net

РОЛЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “РОБОТА В МАТЕРІАЛІ” У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЇ

Анотація

У статті визначено пріоритетні напрями професійної підготовки майбутніх учителів технології, одним з яких є забезпечення якісної фахової освіти. Автор відзначає, що введення до робочого навчального плану дисципліни “Робота в матеріалі” дозволить підвищити рівень конкурентоспроможності випускників профільних педагогічних ВНЗ.

Ключові слова: учитель технології, фахова підготовка, робота в матеріалі.

Summary

The priority directions of professional training of future technology teachers, one of which is the provision of high-quality professional education are defined in the article. The author notes that the introduction to the work curriculum of the discipline “Work in the material” will improve the competitiveness of graduates of specialized pedagogical universities.

Key words: teacher of technology, professional training, work in the material.

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку суспільства міцно пов'язаний із процесом перегляду парадигми щодо реформування сучасної професійної освіти, шляхів і методів її вдосконалення, упровадженням нових педагогічних та інформаційних технологій. Не викликає жодних заперечень твердження, що успішне реформування системи технологічної освіти педагогічних кадрів можливе лише за умови раціонального збереження позитивного педагогічного досвіду попередніх поколінь і його ретрансляції, звернення до минулого й урахування його в контексті нинішніх завдань, пов'язаних з інтеграцією України в єдиний європейський освітній простір.

За останні роки прийнято низку державних документів, спрямованих на подальший розвиток національної системи освіти в Україні, зокрема вищих навчальних закладів (Закон України “Про освіту” (2017 р.), Закон “Про вищу освіту” (2014 р.) тощо), які відзначають необхідність підготовки творчої, всебічно розвиненої особистості, здатної приймати самостійні рішення, знаходити нові, нестандартні шляхи вирішення поставлених перед нею завдань. Зазначена теза дозволяє нам констатувати значущість змістового забезпечення процесу підготовки майбутніх учителів технологій, формування в них необхідних професійних якостей, які сприятимуть спільній діяльності вчителя і учня [1; 2].

Отже, мають бути визначені нові закономірності фахової підготовки майбутніх учителів, що викладають предмети освітньої галузі “Технології”. Проблема формування професійних та особистісних якостей фахівця стала предметом дослідження у працях багатьох науковців

(Б. Гершунський, І. Зязюн та інші), теорії професійно-технічної освіти (С. Батишев, Р. Гуревич, О. Дубинчук, М. Махмутов, Н. Ничкало та ін.). Закономірності теоретичного навчання висвітлені В. Биковим, С. Гончаренком та ін. Про особливості закономірностей трудового навчання (технологій) у своїх дослідженнях наголошують В. Чебишева, С. Шапорзинський, Ю. Якуба та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пріоритетним напрямом професійної підготовки майбутнього вчителя технології є організація психолого-педагогічних умов навчального процесу, впровадження нових форм навчально-пізнавальної діяльності для формування мислення, спрямованого на ефективне розв'язання завдань технології швейного виробництва.

Питання професійної підготовки майбутнього вчителя технології вивчалися у дослідженнях В. Андріяшина, І. Волощука, А. Вихруща, О. Гедвілло, В. Гетги, Р. Гуревича, В. Гусева, П. Дмитренка, Н. Кардаш, О. Коберника, В. Кузьменка, В. Курок, В. Мадзігона, Є. Мегема, Л. Оршанського, Г. Разумної, Л. Савки, В. Сидоренка, Г. Терещука, В. Титаренко, О. Торубари, Д. Тхоржевського, В. Юрженка, М. Янцура та ін. [5; 7].

Науковцями визначено теоретико-методологічні засади підготовки фахівців у сучасних умовах, доведено, що сутністю професійно-педагогічної підготовки є система змістовно-педагогічних та організаційно-методичних заходів, спрямованих на забезпечення готовності майбутнього педагога до педагогічної діяльності.

Нам імпонує позиція В. Андріяшина, В. Мадзігона, В. Сидоренка та ін., які вважають, що професійна підготовка майбутніх учителів технології – це процес навчання студентів у системі навчальних занять із спецдисциплін професійно-орієнтованого циклу, до яких належать і дисципліни, які передбачають технологічно-трудова діяльність студентів, а саме: практикум у навчальних майстернях; розкрій матеріалів; конструкторська творчість; технологічна обробка, художнє оздоблення одягу; художнє проектування одягу, дизайн костюма тощо. Названі спецдисципліни займають важливе місце у системі професійної підготовки майбутнього вчителя, тому що передбачають поглиблення теоретичних знань студентів, формування їх практичних умінь та навичок, залучення до науково-дослідницької діяльності, розвиток творчого мислення. Результатом її є рівень розвитку особистості майбутнього вчителя, сформованість педагогічної культури та професіоналізм педагога-викладача дисциплін технологічного спрямування.

Мета статті – розкрити роль навчальної дисципліни “Робота в матеріалі” у процесі підготовки майбутніх учителів технології.

Виклад основного матеріалу. Аналіз змісту навчальних програм вузівських професійно-орієнтованих дисциплін дозволяє нам стверджувати про необхідність удосконалення фахової підготовки майбутніх учителів технології.

Цілком погоджуємося з думкою науковців (І. Волощук, В. Мадзігон, В. Сидоренко та ін.), що вдосконалення зазначеного вище процесу підготовки майбутніх фахівців вимагає нових підходів до організації

навчального процесу та змісту навчального матеріалу, який складається з інструкційно-технологічної, довідкової та контрольних складових, що забезпечують навчання на репродуктивному та творчому рівнях. Забезпечити ці вимоги можна, увівши до навчального плану дисципліну “Робота в матеріалі”, мета якої – розвиток у майбутніх учителів технології професійних якостей, необхідних для подальшої педагогічної діяльності. Пропонований курс розрахований на студентів третього року навчання. Основними завданнями названої дисципліни є підвищення рівня професійно-педагогічної культури; усвідомлення майбутніми вчителями пізнавального, виховного та послідовного процесу; ознайомлення студентів із технологією як самостійним явищем трудової діяльності; вивчення кращих зразків робіт та їх використання; формування в студентів техніко-технологічних знань, спеціальних умінь і навичок виготовлення виробів; розвиток стійкого інтересу до трудової діяльності; опанування фаховими вміннями та навичками щодо організації та проведення занять з технології швейного виробництва; розвиток творчих здібностей.

Навчальною базою для проведення занять слугують спеціалізовані лабораторії з різним сучасним обладнанням для обробки матеріалів.

При моделюванні структури та змісту технології швейного виробництва було враховано: основні елементи структури навчально-виховного процесу в університеті; новітні напрями шкільної і вузівської педагогіки і методики технологічної освіти та трудового виховання; сучасний рівень розвитку теорії дизайнерської діяльності.

Такий підхід дозволив виокремити зазначені нижче складові підготовки майбутніх учителів технології в процесі вивчення технології швейного виробництва: теоретичну підготовку, тобто теоретичні відомості про технологію сучасного виробництва; практичну підготовку, яка містить досвід технологічної діяльності, вагомий для розвитку умінь, навичок художньої праці в майбутніх фахівців вказаної освітньої галузі; методичну підготовку, яка містить формування компетенцій щодо використання майбутніми вчителями різних форм і методів навчання та виховання школярів засобами технології швейного виробництва.

Теоретична і практична підготовка студентів розглядається як необхідний фундамент для подальшого формування їхніх методичних знань і умінь щодо забезпечення різнобічного розвитку учнів засобами технології. Такий підхід до змісту професійної підготовки майбутніх педагогів з технологій, на нашу думку, значно підвищує їхню методичну культуру щодо підготовки до роботи у ЗНЗ, сприяє формуванню в них системи знань про дизайнерську творчість [7].

Результати навчальних досягнень студентів з дисципліни “Робота в матеріалі” дозволяють констатувати, що технологічно-практична діяльність у процесі пізнання і освоєння обробки вузлів та пошиву є основою для методичної підготовки фахівців, оскільки всі навчально-творчі завдання мають чітко виражену педагогічну спрямованість, як-от: виконуючи завдання, майбутні педагоги переживають досвід навчання учня; у пошуково-дослідницькій роботі у студентів формуються основи методичного мислення; власні роботи третьокурників можуть служити

наочністю для навчання школярів декоративно-прикладного мистецтва в майбутній педагогічній діяльності.

При розробці змісту дисципліни враховано, що професійна підготовка майбутніх учителів технології в процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін технологічного та конструкторського спрямування буде якісною за таких умов: зміст теоретичної підготовки відповідає принципам науковості, базується на результатах передового педагогічного досвіду; процес оволодіння основами технології розглядається у взаємозв'язку з розвитком практичних і методичних умінь і навичок студентів; зміст методичної підготовки спирається на специфічні особливості предмета "Технології" та методи залучення майбутніх фахівців до художньо-трудої діяльності; методика навчання і виховання студентів технології швейного виробництва будується на основі дидактичних принципів наступності та послідовності навчання, зв'язку теорії з практикою, а також їхньої самостійної діяльності; навчально-виховний процес спирається на конкретний матеріал з урахуванням принципу послідовності.

З метою оволодіння майбутніми вчителями технології міцними теоретичними знаннями, які їм знадобляться в професійній діяльності, було визначено обсяг навчального матеріалу таким чином, щоб він міг бути реально засвоєний ними за період, відведений навчальним планом.

Засвоєння знань студентами відбувається за відповідним алгоритмом, а саме: постановка педагогом мети та сприйняття її студентом; осмислення, закріплення й узагальнення отриманої й первинно засвоєної інформації; застосування набутих знань на практиці.

Такі підходи до теоретичної складової навчального матеріалу професійної підготовки майбутніх фахівців є складними, але їх реалізація дозволить значно поліпшити якість їхньої підготовки.

При викладанні предмета передбачаються такі методи навчання, які спонукають студентів до творчої роботи, свідомого засвоєння знань і застосування їх на практиці. На лекціях, практичних і лабораторних заняттях, у процесі дискусій, бесід третьокурсники вивчають різні види мистецтв, засвоюють основні технологічні операції щодо оздоблення та виготовлення виробів, навчаються створювати композиції художніх виробів, утілювати творчий задум у матеріалі, опановують методику викладання технології у ЗНЗ та ВНЗ [3; 6; 7]. Упродовж навчання майбутні фахівці також залучаються до творчої трудової діяльності. Окрім формування техніко-технологічних і методичних знань, спеціальних умінь і навичок виготовлення виробів, ставиться за мету розвиток у студентів творчих здібностей, стійкого інтересу до художньо-трудої діяльності, виховання бережливого ставлення до виробу, прилучення їх до кращих технологій.

Особливий акцент робиться на самостійній роботі третьокурсників, яка є невід'ємною складовою сучасного навчального процесу та спрямована на пошуково-дослідницьку діяльність, що зумовлює міцне засвоєння навчального матеріалу, активізує навчальний процес і сприяє формуванню професійних вмінь та навичок. Поза увагою не залишилося питання реалізації міжпредметних зв'язків професійно спрямованих

дисциплін, педагогіки, народознавства, історії України та її культури на рівні узагальнення основних теоретичних понять. На заняттях використовуються знання студентів, набуті з цих та інших гуманітарних дисциплін.

Навчальна дисципліна “Робота в матеріалі” складається з лабораторних занять, проведення яких має свої особливості. Так, наприклад, лабораторна робота має зміст, який визначається характер та послідовність дій студентів. Разом із тим лабораторні роботи мають з точки зору методики багато спільного: завдання, передбачені лабораторними роботами, пов'язані з певними дослідженнями, які збагачують студентів новими знаннями, формують їх світогляд.

Для успішного виконання лабораторно-практичних робіт треба добре знати теоретичний матеріал, володіти методикою застосування знань на практиці, вміти користуватися необхідним обладнанням, устаткуванням, матеріалами, технікою. Безперечно, що успіх можливий лише при копіткій підготовчій роботі студентів.

Важливий елемент проектування заняття – визначення змісту, обсягу навчального матеріалу. Так, тема роботи визначається відповідно до загального тематичного плану. Для успішної реалізації цього викладачу необхідно правильно формулювати цілі (освітні, виховні, розвивальні), будувати свою роботу так, щоб вони були зрозумілі та сприйняті студентами і досягнуті в процесі спільної діяльності.

З метою глибокого занурення в тему заняття викладач відбирає базисний, основний матеріал, що відображає суть теми. Засвоєння решти матеріалу переноситься на самостійну роботу студентів з навчальними посібниками, іншими джерелами. Це забезпечує, враховуючи обмежений час заняття, розуміння, осмислення, закріплення, запам'ятовування основних положень матеріалу, що вивчається, формування уміння оперувати отриманими знаннями.

Визначаючи зміст матеріалу заняття, важливо поглянути на нього з позиції сьогодення: врахувати сучасні завдання, вимоги і перспективи науково-технічного прогресу, культури, економіки, виробництва. Це багато в чому визначає задум заняття. Вибір того чи іншого підходу до використання методів навчання зумовлений темою та конкретними завданнями. Засвоєння теми має бути доведеним до кінця та відпрацьованим як теоретично, так і практично.

Практична підготовка студентів передбачає формування в них узагальнених політехнічних умінь. При цьому важливе значення має об'єкт праці. При доборі об'єктів слід враховувати дидактичні принципи практичного навчання: науковість, зв'язок теорії з практикою, системність і послідовність, наочність, свідомість і активність. Саме для здійснення зв'язку теорії з практикою добирають такі об'єкти праці, щоб майбутні фахівці могли застосувати теоретичні знання на практиці відповідно до державного стандарту, навчальної програми дисципліни, сучасних вимог виробництва.

Завданням практичного навчання є не лише закріплення отриманих знань, умінь і навичок, але й їх удосконалення із застосуванням сучасного устаткування, технології, технічного і технологічного оснащення, освоєння

передових прийомів і способів праці.

На різних етапах заняття використовуються різні форми й методи роботи, що забезпечують послідовне залучення студентів до всіх етапів процесу проектування та виготовлення виробів: вибір об'єкта технологічної діяльності; художнє та технічне моделювання; вибір технологічних процесів, інструментів та обладнання. Студенти аналізують і оцінюють результати роботи, проводять нескладні маркетингові дослідження [1; 7].

Вивчення нового матеріалу поділяється на дві частини: теоретичну і практичну, які тісно пов'язані між собою, тому ця частина заняття проводиться у вигляді інструктажів: вступного, поточного та заключного.

Особливостями занять з роботи в матеріалі є практична діяльність студентів. Навчання здійснюється з використанням продуктивної праці, головна увага приділяється дотриманню правил безпеки праці. Успіх розвитку творчих здібностей майбутніх учителів технології під час занять забезпечують такі фактори, як: повне керування навчальним процесом; гарантія досягнення запланованих результатів; коригування навчального процесу, постійний контакт зі студентами; відтворення прийомів і навичок роботи; послідовна орієнтація на визначену мету.

Наприклад, при проведенні заняття з теми “Стібки і строчки” можна застосувати різні методи і форми навчальної та виховної роботи. У практиці роботи викладача найчастіше доводиться зустрічатися з пояснювально-ілюстративними та репродуктивними методами навчання [4; 7].

Висновки. Педагогічна діяльність сучасного вчителя технології вимагає постійного особистісного та професійного зростання в усіх сферах освіти і виробництва, удосконалення професіоналізму та майстерності, які відображають єдність теоретичної та практичної готовності педагога до здійснення діяльності та характеризують його професіоналізм, що передбачає особливу організацію всього його життя.

Важливим для названого вище фахівця є володіння інноваційними технологіями й уміння їх застосовувати в навчальному процесі. Сучасні інформаційні технології, що дозволяють створювати, зберігати й перероблювати інформацію та забезпечувати ефективні способи її представлення користувачу, є потужним інструментом прискорення прогресу в усіх сферах громадського розвитку. Безумовно, це один із суттєвих чинників, які визначають конкурентоспроможність країни, регіону, певного підприємства. Отже, реалізація вищезазначених підходів до організації навчального процесу дозволить у значній мірі покращити якість підготовки сучасного вчителя технології.

Перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Перспективи подальших наукових пошуків убачаємо в дослідженні ролі пошукового макетування в процесі фахової підготовки майбутніх учителів технології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні : навч.-метод. посіб. / [за заг. ред. О. М. Коберника]. – Умань : СПД Жовтий, 2008. – 235 с.
2. Людський розвиток в Україні : інноваційний вимір (колективна монографія) / [за ред. Е. М. Лібанової]. – К. : Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, 2008. – с.168.

3. Методика трудового навчання : проектно-технологічний підхід : навч.-метод. посіб. / [за заг. ред. О. М.Коберника]. – Умань : СПД Жовтий, 2008. – 256 с.
4. Нечіпор С. В. Технологія виготовлення одягу : посіб. для ПТУ / С. В. Нечіпор. – [2-ге вид., випр. і доп.]. – Луцьк, 2006. – 405 с.
5. Подоляк Л. Г. Психологія вищої школи : навч. посіб. для магістрантів і аспірантів / Л. Г. Подоляк, В. І. Юрченко. – К. : ТОВ «Філ-студія», 2006. – 320 с.
6. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий : в 2 т. / Г. К. Селевко. – М. : НИИ школьных технологий, 2006. – – Т. 2 : М. : НИИ школьных технологий, 2006. – 816 с.
7. Скакун В. А. Организация и методика профессионального обучение : учеб. пособ. / В. А. Скакун. – М. : ФОРУМ: ИНФРА-М, 2007 – 336 с. : ил. – (Профессиональное образование).

Стаття надійшла до редакції 05.10.2017